

Monografija *Mojstrovine poljske književnosti in filma* predstavlja po tri izbrana dela poljskega literarnega kanona in njihove filmske adaptacije, ki jih odlikuje visoka umetniška raven ter spadajo v klasiko poljske kinematografije: roman Bolesława Prusa *Faraon* (*Faraon*, 1895) in film *Faraon* v režiji Jerzyja Kawalerowicza (*Faraon*, 1965); dramo Stanisława Wyspiańskiego *Svatba* (*Wesele*, 1901) in film *Svatba* v režiji Andrzeja Wajde (*Wesele*, 1972) ter novelo Jarosława Iwaszkiewicza *Mati Ivana Angelska* (*Matka Joanna od Aniolów*, 1946) in film *Mati Ivana Angelska* v režiji Jerzyja Kawalerowicza (*Matka Joanna od Aniolów*, 1961). Zaključno poglavje ponuja natančnejšo predstavitev metode antropološko-morfološke analize filmskega dela, ki je bila uporabljena za analizo filmov in jo je razvil Seweryn Kuśmierczyk.

Merila za izbor del so bila poleg estetske vrednosti in reprezentativnosti za poljsko literarno in filmsko produkcijo tudi dostopnost literarnih del v slovenskem prevodu in možnost analize digitaliziranih formatov filmov.

Vrstni red poglavij se v monografiji ravna po kronologiji izida literarnih del. Posledično razpored filmov po poglavjih ne sledi njihovi časovnici nastanka. Jerzy Kawalerowicz je najprej režiral film *Mati Ivana Angelska* (1961), štiri leta kasneje pa film *Faraon* (1965), ki je v monografiji predstavljen v prvem sklopu. Film Andrzeja Wajde *Svatba* je izmed treh predstavljenih del nastal najkasneje (1972). Poglavja monografije so zasnovana samostojno in jih je mogoče prebirati po delih. Branje celote pa z analiziranimi literarnimi deli podaja širšo sliko kulturnozgodovinskih procesov in smernic v poljski književnosti od realističnih tokov konca 19. stoletja (*Faraon*), preko obdobja *mlade Poljske* na začetku 20. stoletja (*Svatba*) do svojevrstnega literarnega odziva na drugo svetovno vojno (*Mati Ivana Angelska*).

Roman *Faraon* z obdelavo zgodovinske snovi obravnava univerzalno problematiko mehanizmov vladanja, drama *Svatba* se osredotoča na specifično tematiko poljskega prostora, na stanje duha poljskega naroda v času razdeljenosti Poljske

med sosednje velesile in njenega formalnega neobstoja, novela *Mati Ivana Angelska* pa premleva univerzalno tematiko rojevanja zla v človeku in družbi. Vsa tri dela na svojevrsten način obravnavajo problematiko družbenih norm, moralnih vrednot, človekove svobode in njegovega delovanja v družbi.

Analize literarnih del se osredotočajo na vse tri elemente obstoja literarnega dela: produkcijo, besedilo in recepcijo, pri čemer osvetljujejo tiste plasti, ki so ključno zaznamovale posamezno delo. Upoštevajo dinamičnost besedila, njegovo umeščenost v širši družbenozgodovinski in kulturni sistem ter interakcijo z njim, hkrati pa edinstvenost v literarnem izrazu.

Obravnave filmskih del temeljijo na antropološko-morfološki metodi analize filma, so celostne in poglobljene, obravnavajo okoliščine nastanka dela, vsebinske in formalne posebnosti, recepcijo in širši vpliv dela ter vključujejo podatke, pridobljene neposredno v pogovorih z ustvarjalci filmov.

Monografija je plod slovensko-poljskega raziskovalnega sodelovanja dveh avtorjev, h kateremu pa so doprinesli še mnogi drugi, ki se jim avtorja najlepše zahvaljujeva: za pripravo mnenja o knjigi in podporo recenzentoma izr. prof. dr. Nikolaju Ježu z Univerze v Ljubljani in izr. prof. dr. Zdzisławu Daraszu z Univerze v Varšavi; za oblikovanje naslovnice in grafično podobo uvodnih strani monografije Tomaszu Wójciku, ki je naslovne slike – filmske kadre – še posebej skrbno izbral, saj je avtor vizualne podobe dveh izmed treh analiziranih filmov (*Faraon* in *Mati Ivana Angelska*) njegov oče, direktor fotografije Jerzy Wójcik; za jezikovni pregled besedila doc. dr. Borisu Kernu; in za pomoč pri pridobivanju dovoljenja za objavo izbranih filmskih kadrov iz analiziranih filmov Macieju Kowalczyku, vodji Oddelka za festivale, mednarodno sodelovanje in izdajo dovoljenj Studia za dokumentarni in igrani film v Varšavi (Dział Festiwalu, Współpracy z Zagranicą i Obrotu Licencjami z Wytwórni Filmów Dokumentalnych i Fabularnych w Warszawie). Izid monografije je omogočila finančna podpora Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS) in Poljskega inštituta za filmsko umetnost (PISF – Polski Instytut Sztuki Filmowej).

Lidija Rezoničnik in Seweryn Kuśmierczyk